

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

УДК 330.3

Тези доповідей

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І СПАДЩИНА
СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ»**

1 – 2 червня 2017 р.

УДК 330.3

Матеріали Міжнародної наукової конференції “Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця”: тези доповідей, 1 – 2 червня 2017 р. – Х. : ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2017. – 463 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами Міжнародної наукової конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця», яка відбулась 1-2 червня 2017 року.

Конференція має за мету подальший розвиток наукових досліджень видатного вченого, Нобелівського лауреата в галузі економіки Семена Кузнеця, чиє ім'я носить Харківський національний економічний університет.

До збірника включено тези доповідей учасників конференції, в яких досліджуються питання реформ і розвитку в економічній науці, циклічної динаміки економічних процесів та соціально-економічної нерівності.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

The book of abstracts is compiled of conference materials of the International scientific conference “Economic Development and Legacy of Simon Kuznets”, held on June 1-2, 2017.

The conference aims at further development of the scientific research carried out by the eminent scientist, Noble Prize Winner in Economics, Simon Kuznets, who Kharkiv National University of Economics was named after.

The book comprises abstracts submitted by the participants of the conference, in which the issues of reforms and development in the economic science, cyclic dynamics of economic processes and socio-economic inequality were studied.

Materials are published in the author's edition.

***За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей
відповідальність несе автор.***

ЗМІСТ

Патлатой О.Є. НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА НЕРІВНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	393
Потоцька Ю.І. ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	397
Потрашкова Л.В. МОДЕЛЮВАННЯ РІЗНОВИДІВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ ТЕОРІЇ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ	401
Салашенко Т.І. НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКІВ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	404
Сасіна Л.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ КОНТЕКСТ	408
Северинов О.В., Єрмоленко О.А. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	411
Сєрова І.А. МІЖНАРОДНІ ПОРІВНЯННЯ: ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ	415
Солодовнік О.О. КЛЮЧОВІ УМОВИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	419
Тимохова Г.Б. ЕКОНОМІЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ, ДОВЕРИЯ И ЦЕННОСТНЫХ ПРЕДПОЧТЕНИЙ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ	423
Тимофєєва М.І. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНИ, ЯК ПЕРЕДУМОВА СТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ	427
Тоузани Тарік АДАПТАЦІЯ ТА МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ ПІДПРИЄМСТВА	430
Уманець Т.В., Дарієнко О.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	433
Федорищева О.А. ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ТАРИФІВ ТА ПРИЗНАЧЕННІ СУБСИДІЙ	438
Фесенко І.А. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	441
Хвостенко В.С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НАУКОВИХ УСТАНОВ	445
Шаповалов В.В. ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ	448
Яртим І.А., Айорінде М.Б. ВПЛИВ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЕКОНОМІЧНУ ДИНАМІКУ КРАЇНИ	451

Сасіна Л.О.

*к.е.н., доц. кафедри соціології та психології управління,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
(Україна)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

В останній час проблеми соціальної політики є найбільш обговорюваними в Україні, що зумовлено вкрай складною і напруженою соціально-економічною ситуацією. В цьому зв'язку виникає необхідність звернутись до ключових теорій соціальної справедливості, які повинні прийматись в якості методологічної основи при розробці адекватної соціальної політики в країні.

В розвинутих суспільствах давно і плідно ведуться дискусії щодо прав людини, проблем глобалізації, пошуку оптимальної моделі побудови соціальної держави.

Серед багатьох цінностей в масовій свідомості громадян особливе місце займає соціальна справедливість – розуміння того, що вважати благом для суспільства, для окремої людини, як гармонізувати інтереси всіх сторін. Тому при прийнятті важливих законів в розвинутих країнах існує практика визначення, який суспільний резонанс викличе той чи інший крок влади в соціальній сфері, як він співвідноситься з принципом соціальної справедливості, чи сприятиме досягненню суспільно-політичної стабільності. На жаль, в Україні ще не напрацьована така практика, тому зазначені проблеми є вкрай актуальними.

Мета даного дослідження – визначення теоретичних засад забезпечення соціальної справедливості в суспільстві.

Згідно з класичними основами формальної і змістовної (субстанціональної) справедливості, негативний результат (несправедливість) може бути викликаний не тільки неправильними підходами (принципами), а й неправильним і непослідовним їх втіленням в життя. Це означає, що помітне послаблення соціальних позицій в політиці багатьох економічно розвинутих країн, яке мало місце в другій половині ХХ сторіччя, свідчить не про крах самої ідеї, а про тимчасове підсилення позицій лібертаризму в порівнянні з лібералізмом.

Найбільш відомі теорії справедливості – це теорія «скептичного лібералізму» Д. Готієра (теорія договірної справедливості), теорія «лібералізму природних прав» Р. Нозіка (теорія лібертарної справедливості), теорія «деонтологічного лібералізму» Дж. Роулса (неоліберальна теорія справедливості).

Всі вони мають певні розбіжності, проте поєднує їх орієнтація на ліберальні цінності.

Теорія Дж. Роулса викликає найбільший інтерес, в тому числі в середовищі вітчизняних дослідників. В роботі «Теорія справедливості» автор зміг вдало поєднати дві теорії справедливості – субстантивну і формальну [1]. «Розподільча парадигма загальної справедливості», за Дж. Роулсом, здатна узгодити вимоги учасників суспільного договору, регулюючи їх інтереси на основі розподілу прав і обов'язків, вигод і затрат соціальної кооперації.

Досягається ця мета втіленням в життя наступних принципів.

Перший принцип – забезпечення рівності прав (громадяни справедливого суспільства повинні мати однакові основні права).

Другий принцип – забезпечення рівності можливостей (влада повинна надавати можливості для одержання освіти дітям з малозабезпечених сімей; створювати реальні конкурсні умови для заповнення вакансій).

Третій принцип (принцип відмінностей) – забезпечення нейтралізації соціальної нерівності шляхом превентивного перерозподілу благ (влада повинна долати нерівності, що залишилися, через підвищення шансів найменш успішних членів суспільства).

Таким чином, Дж. Роулс вважає запропоновані принципи такими, що забезпечують реальну справедливість, тому повинні застосовуватись як основа суспільних договорів. В свою чергу, це означає, що відповідати даним принципам повинні форма правління і законодавство, а в разі невідповідності – вони повинні корегуватись, не виключається і зміна суспільного устрою. В кінцевому рахунку всі громадяни гарантовано отримують соціальний мінімум. В разі необхідності держава повинна субсидувати заклади освіти, науки, культури, охорони здоров'я, забезпечуючи не формальну, а реальну рівність шансів громадян.

Не викликає сумніву, що впровадження такого підходу в практику державного управління гарантує досягнення суспільного консенсусу і соціальної стабільності.

В теорії Дж. Роулса є ще один аспект. Вчений вважає, що необхідно забезпечувати рівні не тільки стартові можливості, а й результати, тобто суспільний контроль повинен здійснюватись на всіх стадіях розподілу, включаючи останню. Це твердження спричиняє дискусії і заперечення.

Так, М. Фридман вважає, що кожна людина реалізує свої здібності і можливості по своєму індивідуальному плану, тому правильним є принцип: «рівні права людини бути нерівною іншій». Вчений стверджує, що принципи «рівність прав і можливостей» і «рівність матеріальних результатів» слід не поєднувати, а розділити [2].

Наївним ідеалізмом було б думати, що потрібно прагнути до повного вирівнювання результатів. Дж. Роулс так і не вважав, він лише наголошував на доцільності побудови розумного і чесного суспільства, в якому б громадяни були порівняно рівно забезпечені, свідомі і чесні, а покращення положення одних не призводило б до погіршення стану інших. В такому суспільстві максимальний рівень добробуту еліти може досягатися лише після того, як

будуть виправдані очікування менш успішних груп. На думку Дж. Роулса, саме таке суспільство можна вважати найбільш справедливим і стабільним. Цей висновок має особливе значення. В західних країнах стабільність дуже цінується, саме тому пріоритетним напрямом в діяльності їх влади є прагнення не допустити соціальної напруги в суспільстві через велику різницю в рівнях доходів населення. Для цього застосовуються інструменти податкового регулювання.

Особливої актуальності набуває теза Дж. Роулса про «сильну соціальну політику держави», яка здатна зменшити соціальне розшарування, забезпечити одержання громадянами не тільки базових мінімальних благ, а й можливостей для розвитку, що в подальшому спричинить розвиток всіх сфер життя суспільства.

Складно не погодитись з тим, що неоліберальна теорія справедливості Дж. Роулса близька до цінностей соціалізму і має гуманістичну направленість. Її ідеї користуються більшою популярністю, ніж ідеї лібертаризму з його «мінімальною державою» (Р. Нозик, Ф. Хайєк, Дж. Хосперс).

В масовій свідомості населення розвинутих країн поступово формується переконання, що продовжувати жити в спокійному і стабільному суспільстві можна за умови домінування принципу справедливості, згідно з яким найбільш забезпечені повинні віддавати частину своїх наддоходів нужденним. Звичайно, мова йде про законно одержані прибутки, ті ж, хто їх отримав іншим шляхом, взагалі знаходяться за межами суспільства. Такий контроль з боку держави за джерелами виникнення великих статків необхідний з точки зору її самозбереження, завоювання поваги як своїх громадян, так і зовнішніх партнерів. В Україні, на жаль, відсутня подібна практика, а спроби вирішення болючих соціальних питань не є успішними.

Положення теорії Дж. Роулса є настільки переконливими, що навіть його послідовний критик Р. Нозик визнав – тепер політичні філософи повинні діяти або в межах цієї теорії, або пояснювати, чому вони цього не роблять [3].

Тому з упевненістю можна сказати, що в нинішніх складних соціально-економічних умовах в Україні нам слід ретельніше вивчати сутність основних положень теорії Дж. Роулса, адаптувати їх до наших реалій, запровадити практику проведення соціального діалогу влади з громадськістю і будувати, нарешті, не декларативну, а справді соціальну державу.

Список використаних джерел

1. Роулс Дж. Теория справедливости / Пер. с англ. – Новосибирск: Изд-во Новосиб. ун-та, 1995. – 532 с.
2. Фридмен М. и Хайек Ф. О свободе / Пер. с англ. – Челябинск: Социум, 2003.- 182 с.
3. Нозик Р. Анархия, государство и утопия / Пер. с англ. – М.: ИРИСЭН, 2008. – 424 с.